خىتاي تەتقىقاتى

خارۋارد ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ خىتاي بىلەن ھەمكارلىقى

جېسسىكا كوستسىۋ

خارۋارد ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ خىتاي بىلەن ھەمكارلىقى

جېسىكا كوستىسۇ

ئامېرىكا خىتاينى ئۇيغۇرلارغا قارشى ئىرقىي قىرغىنچىلىق يۈرگۈزدى دەپ ئەيىپلىگەندىن كېيىن، خاۋارد ئۇنىۋېرسىتېتى شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسىنىڭ ئەزالىرىنى مەخپىي تەربىيىلىدى.

تاشقى سىياسەت ژۇرنىلى مۇتەخەسسىلىرى مۇنداق دېدى: «خارۋاردنىڭ شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسى (XPCC) ئەزالىرىنى تەربىيىلىشى بېيجىڭنىڭ ئۇيغۇر قاتارلىق مىللەتلەرگە قارشى زوراۋانلىقىغا ياردەملىشىش خەتىرىنى تۇغدۇرىدۇ.»

ئامېرىكا ھۆكۈمىتى خىتاينىڭ ئۇيغۇر ئىرقىي قىرغىنچىلىقى سەۋەبلىك خىتاي «paramilitary organization» ئەزالىرىنى خارۋارد ئۇنىۋېرسىتېتى ئىككى قېتىم مەخپىي تەربىيىلىگەن. تاشقى سىياسەت ژۇرنىلى مۇتەخەسسىلىرىدىن بىرىنىڭ قارىشىچە، «The Ivy League institution» بۇ سەۋەبلىك بىر ئېغىر قانۇنىي مەسىلىگە دۇچ كېلىشى مۇمكىن.

خاۋاردقا تەۋە «T.H. Chan School of Public Health» نامىدىكى ئاممىۋى سەھىيە مەكتىپى بېيجىڭ دۆلەتلىك سەھىيە ئىدارىسى بىلەن ھەمكارلىشىپ خىتاينىڭ ھەر قايسى شەھەرلىرىدە ھۆكۈمەت خادىملىرىنى تەربىيىلەيدىغان يىللىق ساغلاملىق مەبلەغ يۈرۈشتۇرۇش كۇرسىنى باشلىغان. خارۋاد ئۇنىۋېرسىتېتى ئەسلىدە تورغا چىقارغان بىر يازمىسىدا شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسى ئەمەلدارلىرىنىڭ تۇنجى قېتىملىق تەربىيىلەشكە قاتناشقانلىقىنى، ئەمما «ۋاشىنگتون فىرى بىكون گېزىتى»نىڭ مۇشۇ جۈملىنى تۇتقۇ قىلىپ تۇرۇپ مەسىلىنى تەكشۈرۈشكە باشلىشىدىن كېيىن، بۇ ھەقتىكى بايان خارۋارد تەرىپىدىن ئۆچۈرۈۋېتىلگەن.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

ترامپ هۆکۈمىتى 2020-يىلى شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسى ئۇيغۇرلارنىڭ ھەق-ھوقۇقىنى ئېغىر دەرىجىدە دەپسەندە قىلغانلىقى سەۋەبىدىن ئۇنىڭغا جازا يۈرگۈزگەن ۋە ئۇنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە قاراشلىق ھەربىي ئورگان دەپ ئاتىغان تۇرۇقلۇق، خاۋارد ئۇنىۋېرسىتېتى ئۇنىڭ ئەزالىرىنى تەربىيەلەشنى داۋام قىلغان. بۇ تەربىيەلەشنىڭ بىر قېتىملىقى 2023-يىلى، يەنە بىر قېتىملىقى 2024-يىلى بولغان. ھالبۇكى، بۇ ئىككى قېتىملىق تەربىيەلەش ھەققىدە تور بېتىدە ھېچقانداق مەلۇمات بەرمىگەن.

خىتايىنى مەركەز قىلغان ئىستراتېگىيىلىك خەتەر ئورگىنى يېقىندا «بېيجىڭنىڭ خاۋارد ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى كۆپلىگەن ساھەلەردە كېڭىيىۋاتقان تەسىرى» تېمىسىدا ئېلان قىلغان بىر دوكلاتىدا، خاۋاردنىڭ 2023-يىلى شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسى خادىملىرىنى تەربىيەلەش قىلمىشىنى پاش قىلغان.

بۇ پاش قىلىش ترامپ ھۆكۈمىتىنىڭ خاۋارد ئۇنىۋېرسىتېتى ئانتىسېمىتىزمغا قارشى كۈرەش قىلمىدى دەپ قاراپ، بۇ ئۇنىۋېرسىتېتقا بېرىلىدىغان ئىككى مىليارت دوللاردىن كۆپرەك دۆلەت ياردەمىنى توڭلىتىشى نەتىجىسىدە خاۋاردنىڭ بارغانچە ئىقتىسادىي قىينىچىلىققا چۈشۈپ قېلىۋاتقان بىر پەيتتە يۈز بەردى. خادسىن ئىنىستىتۇتى تەتقىقاتچىسى مىخائىل سوبولىكنىڭ (Michael Sobolik) بۇ ھەقتىكى كۆز قارىشى شۇكى، ترامپ ھۆكۈمىتىنىڭ قوللانغان جازاسى ئامېرىكادىكى ئورگانلارنىڭ شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسى بىلەن مۇناسىۋەت ئورنىتىشىنى چەكلىگەنلىكتىن، خاۋار ئۇنىۋېرسىتېتى بۇ قانۇنسىز مۇناسىۋىتى سەۋەبلىك نەچچە يۈز مىڭ دوللار ئىقتىسادىي جازانى ئۆز ئىچىگە ئالغان قانۇنىي مەسئۇلىيەتلەرگە دۇچ كېلىدۇ.

«ئامېرىكا ھۆكۈمىتى خىتاي شەرقىي تۈركىستاندا ئىرقىي قىرغىنچىلىق ئۆتكۈزدى دەپ ئېلان قىلىشتىن ئىلگىرى شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسى بىلەن شېرىك بولۇش باشقا ئىش ئىدى. ئامېرىكانىڭ ئىرقىي قىرغىنچىلىق قارارىدىن كېيىنمۇ بۇ مۇناسىۋەتنى يەنىلا داۋام قىلىش تامامەن باشقا بىر ئىش ھېسابلىنىدۇ. خاۋارد ئەمەلدارلىرى شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش بىكىتۈەنى خادىملىرىنى تەربىيەلەش بېيجىڭنىڭ ئۇيغۇرلارلار باشچىلىقىدىكى تۈركىي مىللەتلەرگە قارشى قىلغان زۇلۇملىرىغا ھەمدەم بولغانلىق ھېسابلىنىدىغانلىقىنى بىلىشى كېرەك ئىدى. ئەگەر ئۇلار بۇ ئىرقىي قىرغىنچىلىق جاكارىدىن خەۋەرسىز ئىدى دېسەك، بۇ ئۇلاردىن سادىر بولغان ئىنتايىن چوڭ سەل قاراش دېگەن گەپ. ئەگەر ئۇلار بۇ جاكاردىن خەۋەردار ئىدى دېسەك، ئۇ ھالدا ئۇلارنىڭ بۇ ھەمكارلىقىنى ئەسلا قوبۇل قىلغىلى بولمايدۇ. ھەر ئىككىلى خىل ئەھۋال ئوخشاشلا خاۋاردنىڭ قانۇنىي مەسلىسى ھېسابلىنىدۇ» دەيدۇ سوبولىك.

سوبولىك يەنە مۇنداق دەيدۇ: «خەلقئارالىق ساغلاملىق سۇغۇرتىسى تەشكىلاتى (NHSA) ھەر يىلى خىتاينىڭ ھەر بىر رايونىدىكى ساغلاملىق سۇغۇرتىسى ۋە ياشانغانلارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىش پروگراممىلىرىنى باشقۇرىدىغان يەرلىك ئەمەلدارلارنى دەۋەت قىلىدۇ. دەۋەت قىلىنىدىغانلار ئارىسىدا شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسىنىڭ ئەمەلدارلىرىمۇ بار. ھەر يىلى ئوخشىمىغان شەھەرلەردە ئۆتكۈزۈلگەن تەربىيىلەشلەر تىپىك ھالدا خىتاينىڭ ھەر قايسى يەرلىرىدە ئەللىك بىلەن ئاتمىش يەرلىك ئەمەلدارنى بىر يەرگە يىغىدۇ. تەربىيىلىگۈچىلەر پەقەت خارۋادتىنلا ئەمەس، بىردىن كۆپ دۆلەتتىن ۋە بىرمۇنچىلىغان ئاكادېمىك ئورۇنلاردىن كېلىدۇ.»

خىتاي دۆلىتى ئۇزۇن يىللاردىن بېرى ئۇيغۇرلارنى كەڭ كۆلەملىك تۇتقۇن قىلىش، ئۇيغۇر ئاياللىرىنى مەجبۇرىي تۇغماس قىلىۋېتىش، ئۇيغۇرلارنىڭ ئىچكى ئەزالىرىنى زورلۇق بىلەن ئېلىۋېلىش ۋە ئۇيغۇرلارنى ناتوغرا تىببىي تەجرىبىلەر ئۈچۈن ئىشلىتىش قاتارلىق جىنايەتلەر بىلەن ئەيىپلىنىپ كەلمەكتە.

«The Chan School of Public Health» نىڭ ئالاقە ۋە ئىستراتېگىيىلىك قۇرۇلۇش مۇدىرى ستېفىن سىمون خىتاينىڭ شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسىنى مەزكۇر تەربىيىلەشكە قاتناشتۇرغانلىقىنى ئەيىپلىدى. ئۇنىڭدىن 2019-يىلدىكى مۇناسىۋەتلىك ماقالىدىن چىقىرىۋېتىلگەن مەزمۇنلار سورالغاندا، تور بەتنىڭ قايتا لايىھىلىنىشىنىڭ بىر پارچىسى سۈپىتىدە بىر قانچە ئاي ئىلگىرى «ھەر بىر بۆلۈمدىن، ھەر بىر مەركەزدىن ۋە تەتقىقات تور بېتىدىن كونا مەزمۇنلارنىڭ چىقىرىۋېتىلگەنلىكىنى» ئېيتتى.

«خارۋاردنىڭ خىتاي بىلەن بولغان سەھىيە جەھەتتىكى ھەمكارلىقىدىكى مەقسىتى تولىمۇ ئېنىق. خىتايدىكى بارچە كىشىنىڭ يۇقىرى سۈپەتلىك سەھىيە خىزمىتىگە ئېرىشەلىشى ئۈچۈن خىتاي ئەمەلدارلار دائىمي ئىقتىسادىي مودېللار ئارقىلىق تەسرچانلىققا ئىگە سۇغۇرتا پروگراممىلىرىنى بەرپا قىلىش دائىرىسىنى كېڭەيتىش. خىتايدىكى تەتقىقات، تەربىيىلەش خىزمەتلىرىمىز مەكتەپنىڭ ھەممەيلەن ئۈچۈن ساغلاملىق ۋە پاراۋانلىقنى ئۆستۈرۈش غايىسىغا يېتىش ئۈچۈن زۆرۈر دەپ قارىغان يەككە ئوقۇتقۇچىلار تەرىپىدىن ماڭدۇرۇلماقتا.»

خارۋارد خىتايدىن ۋە باشقا خىتاي مەنبەلىك ئورگانلاردىن ئېرىشكەن ئىقتىساد سەۋەبلىك (ھۆكۈمەت تەرىپىدىن) ئىزچىل ھالدا تەكشۈرۈلۈشكە دۇچ كەلدى. ئامېرىكا مائارىپ مىنىستىرلىقىنىڭ ھۆججەتلىرىگە بىنائەن، خاۋراد ئۇنىۋېرسىتېتى 2019-يىلىدىن 2022-يىلىغىچە خىتايدىن تەخمىنەن

يەتمش مىليون دوللار ئىقتىسادقا ئېرىشتى. خارۋارد خىتايدىن قولغا كەلتۈرگەن بۇ پۇل ئوخشاش ۋاقىت ئىچىدە باشقا ھەر قانداق بىر دۆلەتتىن قولغا كەلتۈرگەن پۇلدىن كۆپ جىق ھېسابلىنىدۇ.

خىتاي ۋە خارۋارد خەلق ساغلاملىق مەكتىپى ئارىسىدىكى ھەمكارلىق 2014-يىلى باشلانغان. خاۋارد ئۇنىۋېرسىتېتى چەن جەمەتى تەرىپىدىن باشقۇرۇلىدىغان «Morningside» ۋەخپىسىدىن 350 مىليون دوللارلىق ئىئانە قوبۇل قىلغان. خارۋارد ئۇنىۋېرسىتېتى بۇ مەكتەپنى خوڭكوڭلۇق ئۆي-مۇلۈك ماگناتى گىرالد چەننىڭ ئۆلۈپ كەتكەن دادىسىنىڭ، شۇنداقلا بېيجىڭ بىلەن ۋە خىتاي كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن چوڭقۇر مۇناسىۋىتى بولغان رونى چەن ئىسمى بىلەن يېڭىدىن ئاتىدى. بىراق، خاۋرۋاد ئۇنىۋېرسىتېتى مەركۇز ئىئانىنىڭ «تەلەپ قىلىنمىغان، چەكلەنمىگەن ۋە كۈتۈلمىگەن ئىئانە» ئىكەنلىكىنى ئىلگىرى سۈردى.

خارۋارد ھازىرغا قەدەر خىتاي بىلەن بولغان ھەمكارلىقى ئارقىلىق يۈزلىگەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئەمەلدارىنى تەربىيىلىدى. خارۋارد 2022-يىلىلا خىتاينىڭ ئۆلكە ۋە مەركەز دەرىجىلىك 188 رەھبىرىنى تەربىيىلىدى.

خارۋاردنىڭ ساغلاملىق ھەمكارلىقى خىتاينىڭ يەتتە ئۇنىۋېرسىتېتىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ يەتتە ئۇنىۋېرسىتېتتىن ئالتىسى ئاۋسترالىيە ئىستراتېگىيىلىك سىياسەت ئىنىستىتۇتى تەرىپىدىن خىتاي خەلق ئازاتلىق ئارمىيىسى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى سەۋەبلىك كۈچلۈك بىخەتەرلىك تەھدىتى دەپ قارالغان قۇرۇلۇشلار سۈپىتىدە تىزىملىكتە يەر ئالغان. بۇ تىزىملىكتە يەر ئالغان سېچۇەن ئۇنىۋېرسىتېتى، شىئەن قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتى ۋە چىڭخۇا ئۇنىۋېرسىتېتى قاتارلىق ئۈچ ئۇنىۋېرسىتېت خىتاينىڭ يادرو قۇرلۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خىتاي دۆلەت مۇداپىئەسى ئۈچۈن تېخنولوگىيە تەرەققىي قىلدۇرۇشقا ياردەم بېرىدىغان ئۇنىۋېرسىتېتلار ھېسابلىنىدۇ.

ئىنگىلىزچىدىن ئۆتكۈر ئالماس تەرجىمىسى

مەنبە:

https://freebeacon.com/campus/harvard-quietly-trained-members-of-chinese-